

Árþing Samtaka sveitarfélaga og atvinnuþróunar á Norðurlandi eystra, SSNE 14.-15. apríl 2023 Tillaga að ályktun um samgöngumál

Árþing SSNE, haldið á Siglufirði 14.-15. apríl 2023 fagnar þeirri áherslu sem fram kemur í drögum að hvítbók um samgöngumál þar sem talað er um 13 lykilviðfangsefni stefnumótunar í samgöngumálum á Íslandi næstu ár. Þar er meðal annars lögð áhersla á fækkun slysa, aukið viðhald, fækkun malarvega og bættu vetrarþjónustu þannig að segja má að drögin séu að mestu í ágætu samræmi við áherslur landshlutans.

Árþing SSNE fagnar sérstaklega þeirri áherslu sem kemur fram í hvítbókinni á að tryggja að flutningar milli landshluta, frá framleiðslustað og að útflutningsstað, gangi snurðulaust fyrir sig allt árið og að unnið verði að eflingu vetrarþjónustu. Eins og fram kemur í hvítbókinni þá er vetrarþjónusta ekki aðeins mikilvæg fyrir vöruflutninga heldur skipta þær alla vegfarendur máli og eru lykilþáttur í eflingu vinnusóknarsvæða og sókn íbúa landshlutans í ýmsa opinbera þjónustu. Í þessu samhengi áréttar árþing SSNE ályktun aukabings SSNE frá því í september 2022 um vetrarþjónustu:

Aukabing SSNE haldið í Laugarborg í Eyjafjarðarsveit 23. september 2022 skorar á innviðaráðherra að tryggja vetrarþjónustu á þeirri verðmætu fjárfestingu sem Dettifossvegur er. Fyrirsjáanleiki í þjónustu skiptir sérstaklega miklu í því samhengi til að tryggja bæði aðgengi fyrir flutningsaðila sem í auknum mæli nýta veginn til að koma dýrmætum útflutningsvörum til hafnar á Austfjörðum, auk þess að tryggja mikilvægt öryggi fyrir ferðamenn sem eru í síauknum mæli að ferðast um svæðið allt árið kring.

Árþing SSNE leggur einnig áherslu á að nægt fjármagn fylgi til að hægt verði að ná raunverulegum árangri í þessum lykilviðfangsefnum. Þá er mikilvægt að hafa í huga að þjónustu á vegum verði ekki einungis forgangsraðað eftir umferðarþunga, heldur einnig eftir mikilvægum samfélagsþörfum, eins og t.a.m. aðgengi íbúa að þjónustu, skólaakstri og þörfum atvinnulífsins.

Í umhverfisskýrslu Samgönguáætlunar 2024-2038 kemur fram að samgönguáætlunin muni byggjast á fimm megin markmiðum: Greiðar samgöngur, umhverfislega sjálfbærar samgöngur, jákvæð byggðaðróun, öruggar samgöngur og hagkvæmar samgöngur. Allt eru þetta markmið sem árþing SSNE getur tekið undir. Þó eru nokkur atriði sem vert er að ávarpa.

Greiðar samgöngur

Árþing SSNE telur mikilvægt að undir þessu markmiði sé horft til greiðra samgangna um allt land, ekki eingöngu á höfuðborgarsvæðinu. Þannig er nauðsynlegt að gera heildstæða framkvæmdaáætlun um endurnýjun Hringvegar. Þar er meðal annars mikilvægt að breikka og laga fjölförnu vegi, en hringvegurinn annar ekki lengur þeim þörfum sem honum er ætlað að sinna með tilliti til greiðfærni og öryggis. Vegurinn er víða of mjór fyrir stór farartæki og burðargeta ónóg. Þá er ítrekað mikilvægi þess að ekki verði eingöngu horft til umferðarmagns hvað varðar forgangsröðun þjónustu, heldur verði einnig horft til mikilvægra samfélagsþarfa.

Árþing SSNE fagnar því að styrkja eigi og skilgreina gáttir inn til landsins og efla Akureyrar- og Egilsstaðaflugvelli en hvetur til þess að samhliða verði verð á flugvélaeldsneyti jafnað milli flugvalla. Þá verði uppbygging RNP AR og A-RNP aðflugsferlar við Akureyrarflugvöll sett inn í áætlunina.

Hagkvæmar samgöngur

Árþing SSNE telur sérstaklega mikilvægt að framkvæmdir við jarðgöng í landshlutanum hefjist sem allra fyrst. Tröllaskagi er meðal þeirra svæða á landinu þar sem jarðgöng eru nauðsynleg ef á að tryggja greiðar, hagkvæmar og öruggar samgöngur. SSNE leggur áherslu á þrenn jarðgöng í gegnum Tröllaskaga: Siglufjarðarskarðsgöng, Ólafsfjörður-Dalvík og Öxnadalsheiðargöng.

Árþings SSNE áréttar jafnframt ályktun aukabings SSNE frá því í september varðandi gjaldtöku af samgöngumannvirkjum:

Aukabing SSNE haldið í Laugarborg í Eyjafjarðarsveit 23. september 2022 fagnar aukinni áherslu ríkisstjórnarinnar á þjóðhagslega arðsamar flýtiframkvæmdir í samgöngum, en fordæmir harðlega þá hugmynd að taka upp gjaldtöku í öllum jarðgöngum landsins, óháð staðsetningu og ástandi, til að standa undir kostnaði við framkvæmdirnar. Ef frumvarp innanríkisráðherra sem lagt var fram í Samráðsgátt stjórnvalda síðastliðið sumar yrði lagt fram og samþykkt á Alþingi óbreytt væri þar tekið fyrsta skrefið í þeirri vegferð að færa okkur nær slíkri gjaldtöku. SSNE hvetur stjórnvöld til að skoða aðrar og sanngjarnari leiðir til fjármögnunar á samgöngumannvirkjum.

Með innheimtu veggjalda á þá sem fara um jarðgöng er verið að leggja gjald á notendur einnar tegundar samgöngumannvirkja þ.e. jarðgögn og láta notendur þeirra greiða fyrir samgöngubætur annars staðar á landinu. Nái þessar fyrirætlanir fram að ganga er gjaldtakan að leggjast afar þungt á nokkur byggðalög þar sem íbúar eiga verulega erfitt með að komast hjá því að nota þessi samgöngumannvirki. Þannig er þeim íbúum ætlað að greiða hærri hlutfallslegan kostnað fyrir eina tegund samgöngumannvirkja á meðan að ekki er verið að leggja gjald t.d. á brýr, mislæg gatnamót, tvöföldun vega, flugvelli, hafnir eða önnur kostnaðarsöm samgöngumannvirki.

Hvalfjarðargöng sem eru langmest eknu jarðgöng landsins, hafa þegar verið greidd upp af vegfarendum með gjaldtöku og afhent ríkinu án endurgjalds. Nú er verið að greiða upp Vaðlaheiðargöng með gjaldtöku. Önnur jarðgöng, sem eru í notkun, eru á svæðum sem búið hafa við landfræðilega einangrun.

Það er hagur allra landsmanna að samgöngur séu öruggar og góðar. Samgöngur skipta miklu máli er kemur að uppbyggingu atvinnulífs, aðgengi að þjónustu, jákvæðri byggðapróun og lífsgæðum íbúa. Því hvetur SSNE stjórnvöld til að viðhafa faglegri vinnubrögð, betri undirbúning og meiri samvinnu við breiðari hóp hagsmunaaðila áður en farið er af stað með lagasetningu, sem getur leitt til skaðlegra áhrifa fyrir ýmsar byggðir landsins.

Öruggar samgöngur

Árþing SSNE fagnar þessu mikilvæga markmiði sem fram kemur í hvítbók um samgöngur. Mikilvægt er að stuðla að auknu öryggi samhliða auknum umferðarpunga með fækkun einbreiðra brúa, hættulegra staða og malarvega. Þá er víða nauðsynlegt að bregðast við vegna aukinna öfga í veðri og loftslagsbreytinga. Í því samhengi er uppbygging jarðganga á Tröllaskaga sérstaklega mikilvæg.

Alls eru um 90 einbreiðar brýr í landshlutanum sem mikilvægt er að breikka og endurnýja. Fjórar þeirra eru á áætlun samkvæmt drögum að umhverfismati samgönguáætlunar í Samráðsgátt stjórnvalda. Þetta þýðir að hátt í 90 brýr eru í landshlutanum sem ekki eru á samgönguáætlun en er mikilvægt að verði lagfærðar sem fyrst. Árþing SSNE leggur því þunga áherslu á að aukið fjármagn verði sett í að

útrýma einbreiðum brúm. Við forgangsröðun framkvæmda er mikilvægt að ekki sé eingöngu horft til umferðapunga heldur einnig samfélagslegra þarfa.

Mörg dæmi eru um brýnar umferðaröryggisúrbætur í landshlutanum sem gætu haft mikil áhrif til fækkunar slysa í vegasamgöngum. Þar af eru nokkrir staðir í vegakerfinu á Norðurlandi eystra sem teljast sérstaklega hættulegir. Þar má meðal annars nefna vegamót Hringvegur og Norðausturvegar 85 við Kross, Hringvegur við Eyjafjarðarbraut eystri, Norðausturvegur 85, aðkoma að Akureyri norðan bæjarmarka, Vegamót hringvegur og Ólafsfjarðarvegur við Þelamörk, snjóflóðasvæði á Hringvegi í Ljósavatnsskarði og skortur á útskotum fyrir ferðamenn.

Árþing SSNE vekur athygli á að ekkert er fjallað um fjarskiptaöryggi í tengslum við öryggi í samgöngum í hvítbókinni, en SSNE leggur áherslu á að tryggt verði farsímasamband á vegum og annarsstaðar þar sem fólk hefur fasta búsetu til að tryggja öryggi vegfarenda. Þá vekur árþing SSNE athygli á að vegna samkeppnissjónarmiða er lokað á reiki milli farsímasenda þar sem virk samkeppni telst vera til staðar. Öryggi íbúa er mikilvægara samkeppnissjónarmiðum og telur SSNE mikilvægt að einstaklingar fái aðgang að tiltækum farsímasendum vegna öryggissjónarmiða, ekki síst þar sem landslag er krefjandi og getur valdið „skuggavarpi“ í fjarskiptum. Í Tetra neyðarkerfinu eru allstór svæði á Norðurlandi eystra þar sem ekki næst samband vegna þess að landslag skyggir á talstöðvarsenda. Árþing SSNE hvetur því til þess að við mögulega fjölgun Tetra senda á Íslandi verði horft sérstaklega til þessara svæða.

Umhverfislega sjálfbærar samgöngur

Árþing SSNE fagnar þeim áherslum sem birtast í hvítbókinni hvað varðar umhverfislega sjálfbærar samgöngur. Mikilvægt er að ríkið komi að því að efla net hleðslustöðva um allt land, ekki síst í tengslum við þungaflutninga, ferjur, hafnir og í flugi líkt og kemur fram í áherslu b. Það er einnig sérstaklega mikilvægt að tryggja að íbúar landsins, sem og ferðamenn, hafi greiðan aðgang að hleðslustöðvum um landið. Þá er mikilvægt að ríkisvaldið styðji sveitarfélögin í uppbyggingu hleðsluinnviða í höfnum landsins.

Þá hvetur árþing SSNE ríkisvaldið til að gera kröfur um að í ferjusiglingum á vegum hins opinbera verði notaðar ferjur sem keyra á öðru en jarðefnaeldsneyti. Komið er að útboðum bæði Hríseyjarferjunnar og Grímseyjarferjunnar og því tækifæri til að gera breytingar. Þá er mikilvægt að tryggja að almenningssamgöngur séu í takti við ferjukomur og séu aðgengilegar fyrir þá sem vilja nýta sér þær við komuna í land.

Árþing SSNE áréttar að á Norðurlandi eystra hefur ýmis opinber þjónusta, t.a.m. sjúkrahúsþjónusta, verið byggð upp á Akureyri og því er mikilvægt að horfa til þess að stytta leiðir innan landshlutans, sem og til annarra landshluta. Áframhaldandi uppbygging Akureyrar sem svæðisborg styður svo enn frekar við mikilvægi þess að stytta vegalengdir, og á það ekki síður við styttingu vegalengda til hinnar borgarinnar.

Mikilvægi styttingar vegalengda innan landshlutans er því ótvírætt. Að auki er ljóst að stytting á Hringveginum milli landshluta, bæði í vestur- og austurátt, hefði í för með sér umtalsverðan ávinning fyrir samfélag, umhverfi og efnahagslíf. Fyrir orkuskipti í samgöngum er stytting ekki síst mikilvæg þar sem styttri leið þýðir færri hleðslustopp. Slíkar styttingar myndu jafnframt styðja við markmið stjórnvalda í loftslagsmálum með samdrætti á útblæstri gróðurhúsalofttegunda.

Jákvæð byggðaþróun

Árþing SSNE fagnar þeirri áherslu sem birtist í hvítbók um samgöngur um að íbúar landsbyggðarinnar eigi kost á að komast til höfuðborgarsvæðisins á um 3,5 klst. samþættum ferðatíma akandi, með almenningsvagni, ferju og/eða flugi. Árþing fagnar því að efla eigi almenningsamgöngur í þessu samhengi en minnr á að innanlandsflugið er mikilvægur hlekkur almenningsgangna fyrir íbúa utan höfuðborgarsvæðisins. Árþing SSNE hvetur því til þess að í tengslum við þessa áherslu verði samhliða unnið að því að gera ferðakosti eins og flug að raunhæfum valkosti fyrir almenning, bæði hvað varðar tíðni fluga og verðs. Þó að jákvæðar breytingar hafi átt sér stað með tilkomu loftbrúarinnar þá þyrfti að ganga lengra og auka niðurgreiðsluna í a.m.k. 50% og fjölga leggjum.

Árþing SSNE leggur þunga áherslu á að haldið verði áfram með uppbyggingu Akureyrarflugvallar og henni flýtt sem kostur er. Þá verði einnig áfram stutt við innanlandsflug um Aðaldalsflugvöll, Þórshafnarflugvöll og Grímseyjarflugvöll en flugvellir eru lyklatríði þegar kemur að því að halda ferðatíma til höfuðborgarsvæðisins undir 3,5 tíma.

Á Norðurlandi eystra eru alls um 1.350 km af malarvegum í landshlutanum. Þar af eru um 55% stofn-, tengi- og héraðsvegir. Malarvegir eru með mismikilli umferð og sinna misjöfnum þörfum sem mikilvægt er að hafa í huga við ákvörðun um endurnýjun. Hér leggur árþing SSNE til að í forgangsröðun verði sérstaklega horft til mælikvarða sem nefna má íbúakílómetrar (umferð fjöldi x fjöldi með lögheimili x vegalengd á malarvegi til þjónustu), þ.e. að til viðbótar umferðarþunga, þá verði horft til þess hvernig næst að fækka sem mest íbúakílómetrum á malarvegum.

Aðeins einn malarvegur á Norðurlandi eystra er á langtímasamgönguáætlun sem er Bárðardalsvegur vestri. Þegar litið er til umferðarþunga eru mest eknu malarvegirnir t.d. í Svarfaðardal, Eyjafjarðarsveit og víða í Þingeyjarsýslum.

SSNE skorar á stjórnvöld að setja aukið fjármagn í að leggja bundið slitlag á þessa umferðarþungstu vegi svæðisins en bendir jafnframt á að skoða hvort víkja megi frá stöðlum Vegagerðarinnar á fáfarnari vegum með því að lækka hámarkshraða. Slíkar framkvæmdir myndu auðvelda viðhald, mokstur og hálfuvarnir.